

„Volop voeren en doden tellen”

ex-rattenvanger vertelt

„’t Valt allemaal best mee, alleen ’t begin was even vreemd. Maar als je hobbies hebt, kom je daar gauw overheen.”

Zo releveert de heer A. v. d. Rijt de overgang naar 65+ bij ons bezoek aan zijn woning in het Brabantse Gemert. In de vertrouwelijke sfeer van de huiskamer vindt het gesprek moeiteloos voortgang, daar onze gastheer zich als een grage en vlotte verteller ontpopt. Vanuit zijn kooi op tafel staart een toy-toy-representant van het geslacht *Rattus* onwenzelijk in onze richting. „Die hebben collega’s gemaakt ter gelegenheid van m’n zilveren jubileum in dienst van de gemeente”.

En daarmee zijn we dan definitief in de onderwereld beland: de jacht op knagende gangsters. Na 2 jaar arbeid bij de Sociale Dienst, van welke periode zijn kennismaking met rat en muis eigenlijk al dateert, werd de heer v. d. Rijt in 1954 officieel gemeentelijke rattenbestrijder.

„Ik kan U verzekeren”, zo memoreert hij verder, „dat er toen heel wat ratten waren, bruine en zwarte. Vooral in de Peel wemelde het van bruine i.v.m. de vele pluimveebedrijven.” Het was echter al spoedig aan iedere gemeentenaar bekend dat v. d. Rijt daar afdoende raad op wist en op zijn ambtelijke fietstochten werd hij dan ook geregeld door rattenklanten aangeklampt. Lang duurde het ook niet of hij had i.v.m. zijn resultaten èn zijn niet te grote postuur, de bijnaam te pakken van „het rattenmanneltje”.

In de wasmand

Waarom dankt hij zijn succes? „Och, dat liep eigenlijk vanzelf. Ik had de gewoonte om overal waar ik vergif had uitgelegd, na verloop van tijd te informeren naar het aantal gevonden rattenkadavers. Zo’n kwantum wil nog wel ’s wat indruk maken. In het winterseizoen ’63—’64 waren er in 7 maanden ruim 6000. Bij de eerste uitleg op een pluimveebedrijf zaten de ratten al aan de cumarine-haver te vreten nog vóór ik vertrokken was. Toch was er na een week nog geen dode rat gevonden, maar de nacht daarop telde de eigenaar er liefst 128 in een wasmand naast de roosters.”

Voor een ander pluimveebedrijf maakte hij 40 kg cumarine-haver klaar. Na 4 dagen kwam het bericht: alles opgesoupeerd! Opnieuw 20 kg uitgelegd en 4 etmalen later was het object ratvrij: 150 slachtoffers.

„U bent dus wel voorstander van een ruime uitleg?”

„Ja, dat is volgens mij een eerste vereiste: **voer de ratten volop**, dan is succes verzekerd. Ik ben er nooit zuinig mee geweest. Op een landbouwbedrijf met veel zwarte ratten, heb ik voor de eerste uitleg 80 kg haver gebruikt. Resultaat: 14 dagen achtereen vond men er dode ratten.”

Persoonlijk contact

Dan is er nog iets waaraan hij een deel van zijn succes dankt. „Mijn dagelijkse tochten door de 3 kerkdorpen (de Mortel, Elsendorp en Handel) brachten mij in steeds nauwer contact met de inwoners. Het gevolg was dat rattenklachten zelden meer op het bureau gemeentewerken terecht kwamen, maar dat ik die vaak onderweg opving. Je gaat al gauw als een soort vertrouwensman fungeren. Soms hield men mij zelfs 's zondags op weg naar de kerk aan voor de rattenbestrijding; maar meestal kwamen de mensen bij mij thuis.” In 1964 is men in de gemeente begonnen met de permanente rattenbestrijding in rivieren en waterlopen door het ingraven van drainbuizen, o.a. in de Aa.

In '69 werd achter de psychiatrische inrichting „Huize Padua” de waterloop door de fruittuin onder handen genomen. Tal van vruchtbomen waren door bruine ratten ontschorst. In de gangen werd over een lengte van enkele honderden meters vergiftigd lokaas in plastic zakjes ingegraven. Reeds de volgende dag bleek hiervan behoorlijk te zijn geconsumeerd en 10 dagen later was het aantal ratten sterk verminderd.

Gereserveerde slaappleaats

„Aardige dingen maak je soms mee”, zo put de heer v. d. Rijt verder uit z'n herinneringen-arsenaal. „Zo bezocht ik eens een boerderij om vergif uit te leggen. In een van de hokken lag een zeug met 13 biggen. De boer wilde weten hoe oud ik de biggen schatte. 3 weken. Mis. zeven.” „Dan zijn het ook geen goeie”. „Geen wonder”, aldus de boer, „het is al 'n keer of tien gebeurd dat ik een rat op de zeug heb zien maffen. Onlangs vond ik nog een nest met 8 jonge ratten.”

Bij de speurtocht door het bedrijf ontdekte v. d. Rijt in de gierkelder een nest van 12 ratten boven op de gierlaag. Op zachtzinnige wijze heeft hij het dozijn het tijdelijke met het eeuwige laten verwisselen.

Ook hier een flinke meermalige uitleg van cumarinehaver, die de zeug verder voor ongewenst nachtbezoek heeft gespaard.

Toch komt onze gastheer nog even op die biggen terug. „Ratten hebben vaak de gewoonte om enkele dagen voordat een zeug werpt, aan de spenen te gaan zuigen; die geven dan nl. al melk af. Dit kan een gevaar voor de biggen betekenen: besmetting. Vandaar dat in zo'n geval de groei van de biggen stagneert. Ik heb het meer dan eens meegemaakt.”

Sterk geslonken

„Is het merkbaar dat de jarenlange activiteit van gemeentewerken en van uzelf, de rattenstand in Gemert geen goed heeft gedaan?”

„Beslist. Tien jaar geleden nog kreeg ik gemiddeld 2 à 3 meldingen per dag; niet zelden waren het er 5 of 6 op één avond. En nu? Gemert telt thans ongeveer 16.000 inwoners, maar het aantal meldingen is teruggelopen tot hoogstens één per week. De laatste jaren had ik dan ook meer met muizen te doen dan met ratten.”

En waarschijnlijk — hoewel hij er niet van repte — met evenveel succes.

We nemen afscheid van de heer v. d. Rijt en zijn vrouw, dankbaar voor de betoonde gastvrijheid, maar niet minder voor de mededeelzaamheid van de heer des huizes. En we wensen beiden een lange en voorspoedige pensioensperiode toe.

Op de terugweg door het witte Brabantse land steken de silo's van de Veghelse C.H.V. hun matgele vingers als een tot ziens uit de bijna 150-jarige Zuid Willemsvaart omhoog.

Wageningen, maart 1971

G. J. Pop,
Afd. Bestrijding van Ongedierte